

Michał Biernacki

KONCEPCJA PRZEDMIOTU SPRAWOZDAWCZOŚĆ ELEKTRONICZNA NA KIERUNKU FINANSE I RACHUNKOWOŚĆ W RAMACH SPECJALNOŚCI RACHUNKOWOŚĆ I AUDITING NA UNIWERSYTECIE EKONOMICZNYM WE WROCŁAWIU

THE CONCEPTION OF LECTURE ELECTRONIC REPORTING AS AN ELECTION COURSE OF WROCLAW UNIVERSITY OF ECONOMICS

Katedra Rachunkowości Finansowej i Kontroli, Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
ul. Komandorska 118/120, 53-345 Wrocław, e-mail: michal.biernacki@ue.wroc.pl

Summary. The election lecture "Electronic reporting" was introduced at Wrocław University of Economics in 2009. This lecture presents course within specialty Accounting and Auditing at Finance and Accounting Faculty. It includes the target of introduction, the schedule of a lecture and topics realized during the lecture. The main part of lecture presents specification of electronic reporting included statistic reports, financial reports and tax reports.

Słowa kluczowe: podatki, sprawozdawczość elektroniczna, sprawozdawczość.
Key words: electronic reporting, reporting, taxes.

WSTĘP

Wchodząca w życie z dniem 01.10.2011 roku nowa Ustawa o szkolnictwie wyższym z dnia 27 lipca 2005 r. umożliwia uczelniom modyfikację dotychczasowych programów nauczania. Obecnie najważniejszym kryterium kształcenia jest zakładany profil absolwenta. Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu, wychodząc naprzeciw zapisom nowej ustawy, rozpoczął proces modyfikacji już zatwierdzonych przedmiotów specjalistycznych wykładanych na poszczególnych wydziałach, a w ich ramach – na kierunkach i specjalnościach. Dokonywane zmiany mają głównie na celu przystosowanie programów studiów do wymagań rynku oraz oczekiwań studentów. Obecnie na Uniwersytecie Ekonomicznym we Wrocławiu wszystkie zajęcia dla studentów są prowadzone według planu uwzględniającego podział na studia I i II stopnia – zarówno w trybie stacjonarnym, jak i niestacjonarnym.

Celem niniejszego artykułu jest przedstawienie założeń koncepcyjnych realizowanego w nowych warunkach przedmiotu sprawozdawczość elektroniczna. Na potrzeby artykułu wykorzystano metody dedukcji i indukcji oraz analizy źródeł.

Przedmiot sprawozdawczość elektroniczna jest wykładany już od dwóch lat na Wydziale Zarządzania, Informatyki i Finansów (ZIF) na kierunku finanse i rachunkowość w ramach studiów stacjonarnych i niestacjonarnych I stopnia. Jest on prowadzony dla studentów, którzy wybrali specjalność rachunkowość i auditing. Znajduje się w grupie tzw. przedmiotów specjalistycznych. Studenci wybierają cztery przedmioty spośród ośmiu. Od czasu wprowadzenia do tej grupy przedmiotu sprawozdawczość elektroniczna jest on najpopularniejszy.

W związku z ostatnimi zmianami w harmonogramach zajęć liczba godzin z tego przedmiotu na studiach niestacjonarnych jest mniejsza niż na stacjonarnych. Obecnie na studiach stacjonarnych zajęcia z tego przedmiotu są podzielone na części wykładową oraz laboratoryjną, natomiast na studiach stacjonarnych prowadzone są wyłącznie wykłady. Część wykładowa obejmuje 15 godzin na studiach stacjonarnych i 14 godzin na studiach niestacjonarnych. Na zajęcia laboratoryjne przewidziano na studiach dziennych 15 godzin.

Przedmiot prowadzony jest przez pracowników Katedry Rachunkowości Finansowej i Kontroli Instytutu Rachunkowości Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, zajmujących się w swoich badaniach problematyką podatkową oraz informatyczną w rachunkowości.

MATERIAŁ I METODY

Program przedmiotu jest przedstawiany studentom w sylabusie podczas pierwszych zajęć. Jednocześnie jest on dostępny na stronach internetowych Wydziału ZIF w zakładce opisującej i charakteryzującej specjalność rachunkowość i auditing. Jednostki tematyczne, realizowane w ramach wykładów i ćwiczeń w poszczególnych trybach studiowania, przedstawiają tab. 1 i 2.

Tabela 1. Tematy realizowane w ramach przedmiotu sprawozdawczość elektroniczna na studiach stacjonarnych

Temat	Liczba godzin – wykłady	Liczba godzin – zajęcia laboratoryjne
Tworzenie rocznego sprawozdania finansowego (RSF)	4	3
Sprawozdawczość z zakresu podatku VAT i CIT	4	4
Sprawozdawczość z zakresu ubezpieczeń. Program Płatnik	3	3
Sprawozdawczość z zakresu wymogów statystycznych (GUS)	2	1
Konstrukcja systemu sprawozdawczego XBRL	1	1
Zaliczenie	1	1
Razem	15	15

Tabela 2. Tematy realizowane w ramach przedmiotu sprawozdawczość elektroniczna na studiach niestacjonarnych

Temat	Liczba godzin – wykłady	Liczba godzin – zajęcia laboratoryjne
Tworzenie rocznego sprawozdania finansowego (RSF)	3	brak
Sprawozdawczość z zakresu podatku VAT i CIT	3	brak
Sprawozdawczość z zakresu ubezpieczeń. Program Płatnik	3	brak
Sprawozdawczość z zakresu wymogów statystycznych (GUS)	2	brak
Konstrukcja systemu sprawozdawczego XBRL	2	brak
Zaliczenie	1	brak
Razem	14	

Program zajęć skupia się głównie na prezentacji istoty i specyfiki sprawozdawczości elektronicznej oraz jej miejsca w systemie finansowo-księgowo-kadrowym w podmiotach gospodarczych. Dotyczy to zarówno wykorzystania dostępnych programów komputerowych, umożliwiających generowanie odpowiednich sprawozdań, jak i omówienia najczęściej występujących błędów pojawiających się podczas sporządzania danego dokumentu. Dominująca część zajęć obejmuje rozwiązania związane z rocznym sprawozdaniem finansowym oraz deklaracjami VAT oraz CIT. Tematyka zajęć umożliwia studentom poznanie praktycznych aspektów przygotowywania zamknięcia roku oraz okresowych rozliczeń z różnymi podmiotami. Studenci mogą poznać pracę służb zajmujących się rozliczeniami księgowymi, podatkowymi i kadrowymi.

Pierwszy temat obejmuje zasady tworzenia rocznego sprawozdania finansowego (RSF). Na początku zajęć studenci dowiadują się o podstawowych technikach pracy związanych z księgowością i sprawozdawczością komputerową. Dowiadują się o przebiegu procesu i procedurach zamknięcia roku w podmiotach gospodarczych. Informuje się ich i pokazuje, że sprawozdania finansowe różnych jednostek gospodarczych różnią się między sobą; w szczególności dotyczy to liczby i struktury elementów składowych RSF. Zarówno podczas wykładów, jak i zajęć laboratoryjnych przygotowuje się w formie elektronicznej, zgodnie z art. 45 Ustawy o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r., poszczególne części wchodzące w skład rocznego sprawozdania finansowego. Omawia się problemy, jakie występują lub mogą się pojawić przy sporządzaniu w formie elektronicznej wprowadzenia do sprawozdania finansowego, bilansu, rachunku zysków i strat, a także szczegółowej części informacji dodatkowej. Sygnalizuje się, jakie trudności mogą wystąpić w opracowaniu zestawienia zmian w kapitale (funduszu) własnym oraz rachunku przepływów pieniężnych przy wykorzystaniu komputerowych programów księgowych.

Podczas wykładu dodatkowo omawiane są klasyfikacje podmiotów zgodnie z obowiązującym na terenie Polski ustawodawstwem, a także zasady ewidencji, wyceny i prezentacji w rocznym sprawozdaniu finansowym poszczególnych składników aktywów i pasywów oraz elementów rachunku kosztów i zysków. Sygnalizuje się różnice pomiędzy MSSF / MSR a rozwiązaniami obowiązującej Ustawy o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r., w zakresie sporządzania i prezentacji sprawozdania finansowego (Helin 2006). W końcowej części wykładu akcentuje się rolę, zakres podmiotowy, cel, kryteria prawidłowości oraz tryb badania sprawozdania finansowego (Helin i Szymański 2005).

Sprawozdawczość podatkowa w zakresie podatku od towarów i usług oraz podatku dochodowego od osób prawnych jest omawiana w ramach tematu drugiego. Z punktu widzenia praktyki gospodarczej jest to bardzo istotny temat. Sprawozdawczość podatkowa stanowi, z jednej strony, niejako uzupełnienie sprawozdawczości finansowej, a z drugiej strony bardzo często jest traktowana jako osobny element, na którym głównie skupia się uwaga zarządzających podmiotem gospodarczym. Studenci zapoznają się podczas zajęć z przepisami, budową oraz procedurą składania zeznania CIT-8, a także zeznań CIT-8A, CIT-8B oraz dodatkowych załączników. Omawiany jest sposób składania zeznania CIT-8 drogą elektroniczną (e-Deklaracja), z uwzględnieniem możliwości korzystania z deklaracji dostępnych na stronie <http://www.e-deklaracje.gov.pl/>. Analizowane są przepisy dotyczące dokumentów elektronicznych wymagających zatwierdzenia kwalifikowanym podpisem elektro-

nicznym. Zapoznaje się słuchaczy z ogólnymi zasadami prawa podatkowego, a także z Ustawą o podatku dochodowym od osób prawnych. Omawiany jest dochód podatkowy, jego części składowe oraz podstawę opodatkowania. Przedstawiane są różnice między kwalifikacją kosztów i przychodów pod względem bilansowym i podatkowym. Studenci mają również możliwość zaznajomienia się ze specyfiką obliczania odroczonego podatku dochodowego.

W kolejnej jednostce godzinowej studenci zapoznają się z procedurą wypełniania i składania zgłoszenia rejestracyjnego dotyczącego VAT. Omawiane są wymogi, jakie podatnik musi spełnić w ramach rocznego rozliczenia tego podatku. Przygotowywane są w technice komputerowej deklaracje VAT, takie jak: VAT-7 (12) VAT-7K i VAT-7D. Omawiana jest deklaracja dotycząca podatku od towarów i usług, dla której podatnikiem jest nabywca, od importu usług, lub dostawy, dla której podatnikiem jest nabywca (miesięczna). Na wykładzie przedstawia się i analizuje wzór zawiadomienia naczelnika urzędu skarbowego o wyborze miejsca opodatkowania, a także informację o wewnątrzwspólnotowym nabyciu środków transportu. Pod koniec wykładu studenci mają możliwość zapoznania się z deklaracją VAT-Z, czyli ze zgłoszeniem zaprzestania wykonywania czynności podlegających opodatkowaniu od towarów i usług.

Trzeci temat „Sprawozdawczość z zakresu ubezpieczeń. Program Płatnik” skupia się na zaprezentowaniu, omówieniu i wykorzystaniu programu Płatnik w celu przygotowania odpowiednich deklaracji przesyłanych w formie elektronicznej do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. Podczas wykładu są prezentowane obowiązki zgłoszeniowe przedsiębiorcy i przygotowany jest wniosek EDG-1 o wpis do ewidencji działalności gospodarczej. Równocześnie podczas wykładu i zajęć laboratoryjnych studenci poznają techniki wypełniania formularza ZUS ZUA, a także ZUS ZZA oraz ZUS RMUA. Program Płatnik omawiany jest szczegółowo podczas zajęć laboratoryjnych, na których kładzie się nacisk na jego obsługę. Słuchacze mają możliwość zapoznania się z przygotowaniem programu do pracy, wprowadzeniem danych ubezpieczonego do rejestrów, przygotowaniem dokumentów ubezpieczeniowych, takich jak dokumenty zgłoszeniowe płatnika, ubezpieczonego, rozliczeniowe oraz korygujące. Pod koniec zajęć omawia się i przygotowuje dokumenty do wysłania w formach papierowej oraz elektronicznej.

Trudnościom związanym ze sprawozdawczością statystyczną poświęcony jest czwarty temat, w którego ramach przedstawiane są i sygnalizowane problemy, jakie mogą wystąpić z wprowadzonym od 1 stycznia 2009 roku przez Główny Urząd Statystyczny obowiązkiem elektronicznego przekazywania danych statystycznych w sprawozdaniach GUS. Informuje się studentów o możliwości losowego wybrania danego przedmiotu do badania statystycznego przeprowadzanego przez GUS. Przedstawia się portal sprawozdawczy GUS, znajdujący się pod adresem <https://raport.stat.gov.pl>, który służy do przesyłania w formie elektronicznej sprawozdań z wykorzystaniem Internetu. Informacje i dane statystyczne oraz wyniki dotyczące działalności prowadzonej przez dany podmiot mają być sporządzane i przesyłane jednorazowo, systematycznie lub okresowo. Studenci mają możliwość zapoznania się z udostępnionymi on-line formularzami poszczególnych sprawozdań statystycznych. Zalogowanie się do portalu jest możliwe wyłącznie poprzez aktywowane wcześniej konto, do którego login i hasło dany podmiot otrzymuje od Urzędu Statystycznego wraz z powiado-

mieniem o obowiązku sprawozdawczym. Podczas wykładu informuje się również, że pod adresem internetowym <http://form.stat.gov.pl/formularze/2011/index.htm> udostępnione są przez GUS aplikacje poszczególnych formularzy w formie off-line. Analizuje się także nałożenie nowego obowiązku sprawozdawczego na podmioty prowadzące wymianę towarową z państwami członkowskimi Wspólnoty – tzw. zgłoszenia INTRASTAT. Omawia się funkcjonowanie w krajach członkowskich Unii Europejskiej dwóch systemów statystyki międzynarodowego handlu towarami, a mianowicie EXTRASTAT (system statystyki handlu zagranicznego) i INTRASTAT (system statystyki handlu towarami pomiędzy państwami członkowskimi UE). Analizuje się i zwraca uwagę na dwa sposoby przekazywania zgłoszeń INTRASTAT oraz prezentuje się proces zgłoszenia elektronicznego w podsystemie danych referencyjnych (PDR), zgodnego ze specyfikacją XML. Podczas zajęć laboratoryjnych omawia się i testuje program do generowania zgłoszeń w formie elektronicznej Ista@t, bezpłatnie udostępniany na stronie internetowej Ministerstwa Finansów.

Konstrukcja systemu sprawozdawczego XBRL jest ostatnim tematem wykładów i zajęć laboratoryjnych. Studentom przedstawia się aktualne procesy sprawozdawcze dotyczące rachunkowości i podatków, charakteryzujące się zróżnicowaną formą obiegu informacji. Przedstawienie formatu XBRL, bazującego na języku XML w zakresie opisu danych na potrzeby sprawozdawczości finansowej, ma na celu zapoznanie studentów z szerokim zakresem jego zastosowania, a mianowicie przez nadzorców rynków kapitałowych, sektor bankowy, Ministerstwa Finansów, Ministerstwa Gospodarki oraz Ministerstwa Skarbu. Omawiany jest także projekt Standard Business Reporting (SBR), który zakłada przygotowywanie i przesyłanie przez podmioty jednego raportu na potrzeby rachunkowości, podatków i statystyki państwowej. Zwraca się uwagę studentów na korzyści z wdrożenia tego projektu, takie jak redukcja kosztów przesyłania sprawozdań oraz uproszczenie wypełniania i ewentualnego korygowania poszczególnych danych.

Teoria przedstawiana podczas wykładów jest wzbogacana licznymi przykładami z istniejących przedsiębiorstw na bazie studiów przypadków, a także prezentacjami multimedialnymi. Jednocześnie na wykłady są zapraszani pracownicy urzędów skarbowych, Stowarzyszenia XBRL, a także przedsiębiorcy, spotykający się w praktyce z problemami z wykorzystaniem platform elektronicznych.

Podczas zajęć laboratoryjnych, prowadzonych z użyciem komputerów, są rozwiązywane przykłady praktyczne, interpretowane studia przypadków przygotowane przez prowadzącego. Zapoznaje się także słuchaczy z techniką wypełniania i przesyłania poszczególnych sprawozdań. Wykorzystuje się do tego zarówno polskie portale sprawozdawcze (np. portal sprawozdawczości elektronicznej na stronie Głównego Urzędu Statystycznego), jak i portale zagraniczne umożliwiające zapoznanie się ze specyfiką XBRL.

LITERATURA PRZEDMIOTU

Pozycji literatury poświęconej w całości sprawozdawczości elektronicznej jest niewiele – zarówno za granicą, jak i w Polsce. W większości przypadków są jej poświęcone rozdziały poszczególnych pozycji dotyczących sprawozdawczości finansowej, technik komputerowych w księgowości, podatku VAT oraz innej literatury prawno-podatkowej. Należy zazna-

czyć, że obecnie nie ma na rynku polskim żadnego podręcznika dotyczącego sprawozdawczości elektronicznej. Na potrzeby przedmiotu starano się wybrać te pozycje, które są dostępne w uczelnianej bibliotece lub które są łatwo dostępne w księgarniach. Równocześnie literatura ta jest uzupełniana przez informacje zamieszczane na stronach internetowych, w szczególności Ministerstwa Finansów, Głównego Urzędu Statystycznego, Stowarzyszenia Księgowych w Polsce oraz na stronach poświęconych zagadnieniom rozliczania podatku od towarów i usług oraz podatku dochodowego od osób prawnych. Ponadto studenci mają możliwość korzystania z informacji z wykładów w formie elektronicznych prezentacji. Są one przesyłane do założonych skrzynek mailowych poszczególnych grup i umieszczane na portalu e-learning w postaci pliku PDF.

Podstawową pozycją literaturową wykorzystywaną podczas zajęć jest książka Z. Lutego, M. Biernackiego, A. Kasperowicz, A. Mazur pt. „Rachunkowość komputerowa”, wydana przez Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu w 2009 roku. Dodatkowo studentom są polecane następujące pozycje:

1. J. Siewierska, M. Kołosowski. 2011. Sprawozdanie finansowe według MSSF/MSR i ustawy o rachunkowości: wycena, prezentacja, ujawnianie. Gdańsk, ODDK.
2. H. Kozłowska. 2011. VAT: komentarz, nowelizacja 2011. Warszawa, Difin.
3. P. Małecki, M. Mazurkiewicz. 2011. CIT: podatki i rachunkowość. Warszawa, Wolters Kluwer Polska.

Obecnie jest przygotowywana praca pt. „Rachunkowość komputerowa. Sprawozdawczość elektroniczna”, która będzie wydana na początku 2012 roku przez Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu pod redakcją A. Kasperowicz. Autorami są A. Kasperowicz, R. Kowalak oraz M. Biernacki. Zawiera ona materiały odnoszące się zarówno do zagadnień wykładowych, jak i studia przypadków oraz zadania do samodzielnego rozwiązania.

PODSUMOWANIE

Można stwierdzić, że zajęcia z przedmiotu sprawozdawczość elektroniczna są ciekawym uzupełnieniem programu zajęć dla studentów w ramach specjalności rachunkowość i auditing. Studenci zapoznają się na zajęciach z praktycznymi rozwiązaniami i specyfiką elektronicznej sprawozdawczości zarówno w aspekcie finansowym, jak i podatkowym oraz statystycznym. Zajęcia mają ściśle praktyczny wymiar. Słuchacze dowiadują się, jak najlepiej wykorzystać możliwości internetu i regulacje prawne w zakresie przesyłania danych oraz generowania sprawozdań.

Zaliczenie przedmiotu kończy się oceną zarówno z części wykładowej, jak i laboratoryjnej. Zajęcia laboratoryjne są zaliczane na podstawie kilku mniejszych studiów przypadków w trakcie zajęć oraz jednego projektu przygotowywanego poza zajęciami. Treści na potrzeby studiów i projektu dostarcza studentom prowadzący zajęcia. Oprócz obliczeń istotnym elementem oceny końcowej jest aktywność podczas zajęć, w tym prawidłowe analizowanie i wnioskowanie.

Egzamin jest przeprowadzany w formie testu z odpowiedziami wielokrotnego wyboru oraz punktami ujemnymi. Standardowo składa się z 20 pytań z trzema lub czterema odpowiedziami.

PIŚMIENNICTWO

- Helin A.** 2005. Sprawozdanie finansowe wg MSSF. Zasady sporządzania i prezentacji. Warszawa, C.H.Beck.
- Helin A., Szymański K.G.** 2005. Rachunkowość i opodatkowanie spółek kapitałowych. Warszawa, C.H.Beck.
- Kozłowska H.** 2011. VAT: komentarz, nowelizacja 2011. Warszawa, Difin.
- Luty Z., Biernacki M., Kasperowicz A., Mazur A.** 2009. Rachunkowość komputerowa. Wrocław, Wydaw. UE we Wrocławiu.
- Małecki P., Mazurkiewicz M.** 2011. CIT: podatki i rachunkowość. Warszawa, Wolters Kluwer Polska.
- Siewierska J., Kołosowski M.** 2011. Sprawozdanie finansowe według MSSF/MSR i ustawy o rachunkowości: wycena, prezentacja, ujawnianie. Gdańsk, ODDK.
- Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości.** DzU z 1994 r., nr 121, poz. 591 z późn. zm.
- Ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym.** DzU z 2005 r., nr 164, poz. 1365, z późn. zm.

